

Univerzalije i tropi

Muminović, Aida

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:186:846041>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-31**

Repository / Repozitorij:

[Repository of the University of Rijeka, Faculty of Humanities and Social Sciences - FHSSRI Repository](#)

SVEUČILIŠTE U RIJECI
FILOZOFSKI FAKULTET U RIJECI
ODSJEK ZA FILOZOFIJU

Aida Muminović

UNIVERZALIJE I TROPI

Završni rad

Akadska godina: 2019/2020.

Studij: Filozofija/ Talijanski jezik i književnost

Mentor: prof. dr. sc. Boran Berčić

Rijeka, rujan 2020.

Sažetak

Cilj ovog rada jest prikazati teorije prema kojima svojstva postoje, a to su realizamu pogledu univerzalija i teoriju tropa. Različite vrste nominalizma prema kojima svojstva ne postoje u ovom radu neću razmatrati. Zbog toga, glavna motivacija jest prihvatiti postojanje svojstava kao univerzalija kroz gore navedene teorije i razmotriti prednosti i nedostatke najnovije teorije o svojstvima kao tropima. Za argumente koji dokazuju postojanje univerzalija te za teorije o transcendentnom i imanentnom realizmu, u ovom završnom radu prvenstveno ću se osloniti na knjigu od Douglasa Edwardsa *Properties*. Kao nadopunu teorijama ću također Bertranda Russella *The problems of philosophy* i Davida Maleta Armstronga *Universals an Opinionated Introduction*. Za analizu teorije tropa osloniti ću se na članak "On the Elements of Being: I" od Donalda C. Williamsa. Također, u ovom radu ću analizirati članak "An Argument against the Trope Theory" od Fredrika Stjernberga.

Ključne riječi: univerzalije, partikulatrije, tropi, apstraktnost, Edwards, Williams

Sadržaj

1. Uvod.....	1
2. Univerzalije.....	2
2.1. Argument jednoga u mnoštvu.....	3
2.2. Argument referencije.....	4
2.3. Argument kvantifikacije.....	5
3. Realizam u pogledu univerzalija.....	5
3.1. Platonizam ili trascendentni realizam.....	6
3.2. Argument trećeg čovjeka.....	8
3.3. Aristotelizam ili imanentni realizam.....	9
4. Teorija tropa.....	12
4.1. Argumenti protiv teorije tropa.....	14
4.1.2. Argument protiv Williamsovog seta tropa.....	14
4.1.3. Argument protiv Williamsovog svežnja tropa.....	16
5. Imaju li tropi svojstva?.....	17
6. A priori znanje i univerzalije.....	18
7. Zaključak.....	21
8. Popis literature.....	22

1. Uvod

Tema ovog završnog rada je prikazati suvremenu metafizičku raspravu o tome postoje li univerzalije i koja je teorija u vezi njihovog postojanja najodrživija. Iako se debata u filozofskim raspravama klasično proširuje i na nominalizam koji ne podržava postojanje svojstva u nijednom obliku, ovaj rad će raspraviti samo teoriju tropa. Kako je glavni cilj dokazati postojanje svojstava, argumentirati ću dvije strane koje postuliraju postojanje svojstava – realizam i teoriju tropa.

Da li teorija tropa upada u nominalizam? S jedna strane ne, zato jer tvrdi realnost svojstava, dok sa druge strane da jer negira postojanje univerzalija. Teoretičari tropa za razliku od nominalista ne odbacuju postojanje svojstava zato jer smatraju da podatke koje primamo putem osjetilinih čula je nemoguće zanemariti, jer u protivnom nismo u stanju objasniti nikakvo empirijsko znanje. (Loux: 2010, 91) U tom pogledu, teoretičari tropa se razlikuju od nominalista.

No, je li teorija tropa dovoljno sposobna objasniti svojstva kao konkretne pojedinačnosti odbacujući realističku sliku o univerzalijama? Upravo odgovor na ovu problematiku ću pokušati razjasniti u sljedećim stranicama rada. Raspravu je na početku potrebno započeti oko transcendentnih i imanentnih univerzalija, a nadalje ontološku sliku treba proširiti sa teorijom tropa. Ishod debate između realizma i teorije tropa će prevagnuti na stranu realizma, stoga glavni cilj je istražiti argumente protiv teorije tropa.

2. Univerzalije

U svakodnevnom životu svaki čovjek je okružen raznim objektima, stvarima i predmetima, koje razlikujemo po njihovim svojstvima kao što su težina, veličina, oblik, boja, itd. Sukladno svojstvima nekog objekta, zaključujemo nešto više o njegovoj samoj prirodi, pa tako često intuitivno uspoređujemo sličnost određenog predmeta s nekim drugim predmetom.

Upravo ti razni objekti i njihove sličnosti ili preciznije rečeno zajednička svojstva objekata, navode nas na klasifikaciju entiteta na dvije bazične kategorije svega što postoji. Ontologija je znanost koja proučava sve što postoji, pa je za početak u ovom radu bitno pojasniti ontologiju metafizičkog realizma.

Entiteti koji mogu biti u cijelosti instancirani na više različitih vremena i mjesta su opća svojstva tj. univerzalije, dok za razliku od njih, entiteti koji mogu biti instancirani u samo jednom mjestu i jednom vremenu su partikularije.¹ Partikularije su, prema Louxu: "... ono o čemu nefilozofi tipično misle kao o "stvarima" – dobro poznate predmete poput ljudi, životinja, biljaka i neživih materijalnih tijela." (Loux: 2010, 33)

Nasuprot partikularijama, univerzalije su svojstva koje posjeduju šalice i vrata kao što je boja ili veličina. Bitna distinkcija između ova dva entiteta je to što su univerzalije entiteti pod koje ubrajamo svojstva, vrste i relacije koji ne zavise od našeg uma i mogu biti prisutni na više različitih prostorno vremenskih lokacija odjednom i rasprava o njima traje još od Platonovog doba pa sve do danas.

Tako se naprimjer svojstvo "biti okrugao" se može instancirati na beskonačno mnogo predmeta koji nisu povezani (*jednomjesne* ili *monadičke* univerzalije²), dok se relacija "biti iznad" može instancirati kroz različite predmete bilo gdje u svijetu (podrazumijevamo da je relacija, relacija između dva predmeta). "Relacije su dakle *polijadičke* ili *višemjesne* univerzalije." (Loux: 2010, 33) Realisti, želeći napraviti distinkciju između svojstava i vrsta, klasificiraju vrste kao biološke vrste i rodove, te tako sve vrste zmija na ovom svijetu pripadaju jednoj zajedničkoj vrsti gmazova bilo da se radi o poskoku ili bjelouški. (Loux: 2010, 33)

Veliki metafizički problem većini filozofa predstavlja upravo nedoumica oko toga postoje li univerzalije i koja teorija u vezi njih je najodrživija. Iako možda izgleda da je njihovo

¹ Bilješke sa predavanja kolegij METAFIZIKA FFRI 2019/20. prof. Berčić

² Loux: 2010, 34

postojanje neupitno, ako počnemo dublje promišljati i istraživati što su zapravo ta svojstva tj. univerzalije, vrlo brzo ćemo naići na mnoge prepreke i metafizičke nedoumice.

Osim toga, čini se da je obilježje materijalnosti to da materijalna stvar može biti prisutna samo na jednom mjestu u istom vremenu. Zbog toga, univerzalije ne mogu biti materijalne stvari. To stvara problem kada je u pitanju uzročno-posljedična povezanost. Uzročno posljedične veze shvaćamo kao jednu stvar koja utječe na drugu interakcijom, na primjer sudaranja u nju. Ali to je moguće jedino ako su oba entiteta materijalna. Zbog ovih razloga je teško razumijeti kako univerzalije djeluju na druge stvari koje postoje. Zagonetka postaje akutnija kada se pitamo kako uopće možemo znati da univerzalije postoje. Ne moraju li komunicirati s našim mozgom da bismo znali da postoje? (MacLeod, Rubenstein)

Zbog toga ćemo za početak krenuti od temeljnih argumenata koji nam možda mogu potkrijepiti i proširiti viđenje u vezi njihovog postojanja. Prema Douglasu Edwardsu i Michael J. Louxu, pretpostavka postojanja univerzalija se temelji na tri argumenta: Argument jednoga u mnoštvu (*The one over many argument*), Argument referencije (*The reference argument*) i Argument kvantifikacije (*The quantification argument*). (Edwards: 2014, 1)

2.1. Argument jednoga u mnoštvu

Formulacija najvažnijeg argumenta o postojanju univerzalija glasi tako da ako više stvari dijeli neko svojstvo, onda je očigledno da je to svojstvo njima zajedničko. Tako onda sve te stvari imaju i dijele zajednički atribut tj. slažu se u njemu. Oko argumenta jednoga u mnoštvu vode se velike rasprave, pa tako nominalisti smatraju da u ovom argumentu konkluzija ne slijedi iz njegovih premisa.

Argument jednoga u mnoštvu govori zapravo o univerzalijama kao zajedničkom svojstvu koje različite stvari dijele. Ako postoje crvene kuće, crvene ruže i crveni zalasci sunca, postoji i ta njihova univerzalna crvenost koja im je zajednička. Osim te tri stvari kao što je kuća, ruža i sunce postoji i četvrta stvar, a to je crvenost koju svo troje dijele kao svojstvo.

Sukladno argumentu, Edwards (Edwards: 2014, 2) navodi da pojedini primjerak (*token*) kao što je kuća i ruža postoji bez imalo nedoumica, ali do problema dolazi kada se zapitamo postoji li vrsta (*type*). On navodi primjer dva čovjeka. Njima je zajedničko svojstvo to da su

ljudska bića. Međutim, ako pretpostavimo da univerzalije ne postoje nego da postoje samo partikularije, nije jasno kako možemo reći da su obojica ljudska bića. On smatra da moramo prihvatiti postojanje univerzalija da bismo mogli objasniti ideju da individualni objekti pripadaju istoj vrsti. Stoga, Edwards smatra da postojanje univerzalija moramo prihvatiti isto kao što prihvaćamo postojanje partikularija. No, pojedini filozofi poput Keith Campbella smatraju da postoji problem u vezi argumenta jednoga u mnoštvu. Moramo li postulirati postojanje univerzalije da bismo utvrdili da su ti predmeti slični po nekom svojstvu što ga dijele, ili su to samo jednostavno njihova konkretna svojstva? Je li je ta crvenost identična u sva tri predmeta ili je ipak svaka različita? Kako je moguće da je jedno univerzalno svojstvo prisutno na mnogo različitih lokacija? (Campbell: 1976, 207)

2.2. Argument referencije

Kada vidimo da gotovo sve reči u rečniku predstavljaju opštosti, čudno je da skoro nitko osim onih koji se bave filozofijom nikad nije shvatio da postoje entiteti kao što su opštosti. (Russell: 1980/1912, 109)

Za Edwardsa, "The reference argument", predstavlja zapravo "semantički argument za postojanje univerzalija u smislu da one moraju postojati kako bismo mogli shvatiti značenje određenih jezičnih entiteta" (Edwards: 2014, 4). On to pojašnjava tako što tvrdi da postoje dvije ideje od kojih jedna nalaže da su nam univerzalije potrebne da bismo razumijeli značenje predikata, a druga ideja tvrdi da su nam univerzalije potrebne za shvaćanje značenja određenih pojmova kao što su singularni termini (*singular terms*). Singularni termini, jesu pojmovi koji imaju jedinstvenog referenta (a to su najčešće određeni opisi i vlastita imena). (Edwards: 2014, 5) Primjeri singularnih termina su "Platon" i "Aristotelov učitelj", gdje se u oba primjera podrazumijeva samo jedan jedinstveni referent, a to je "Platon". Ono čemu zapravo teži ovaj argument je to da oba jezična entiteta tj. predikati i singularni termini referiraju na nešto. U slučaju singularnih termina to su određeni objekti, a kod predikata je pripisivanje određenog svojstva različitim objektima. Kao primjer možemo uzeti već gore navedeni argument koji kaže da su kuće crvene i da su ruže crvene, te prema tome dobivamo "prirodnu semantičku sliku gdje singularni termini referiraju na objekte, a predikati referiraju na svojstva, a upravo ta svojstva su pripisana tim objektima." (Edwards: 2014, 5)

Da bi se shvatilo značenje subjektno-predikatne rečenice postojanje univerzalija trebalo bi se prihvatiti, jer u suprotnom ne bi bilo moguće odrediti istinosnu vrijednost rečenice. Upravo zato, subjekt i predikat moraju referirati na nešto, nešto što bi ih činilo istinitima.³ Takva subjektno-predikatna struktura jezika, prema realistima, je prilagođena da odražava postojanje u svijetu zato jer i svijet ima takvu strukturu. (Loux: 2010, 36, 37)

2.3. Argument kvantifikacije

Argument kvantifikacije (The quantification argument) je argument ontološke obaveze (ontological commitment)⁴ nad određenim entitetima za koje smo obvezani vjerovati da postoje da bi određene rečenice mogle biti istinite. (Edwards: 2014, 7) Uzmimo za primjer rečenicu: "Jabuke su bile iste boje". (Edwards: 2014, 7) Ontološka obveza bi u ovoj rečenici bila, da smo pretpostavili postojanje neke boje koju te dvije jabuke imaju. Da bi smatrali rečenicu istinitom, realist mora pretpostaviti postojanje određene boje u dvjema jabukama kao univerzalije.

U suprotnom, ako se ne obavežemo na postojanje takvog svojstva kao što je boja, ne možemo tvrditi da je rečenica istinita. Iako svi ovi argumenti imaju svoje nedostatke te se rasprava dalje nastavlja, iako je teško naći zadovoljavajuće objašnjenje, to je ono što je i sama prirode filozofije. Zagovornicima realizma ovakvi argumenti će biti sasvim plauzibilni, ali postoje i oni koji se ne slažu sa time, pa produbljuju svoju filozofiju u drugom smjeru (kao nominalisti).

3. Realizam u pogledu univerzalija

Imanentni realizam (aristotelizam) i transcendentni realizam (platonizam) su dva stajališta realizma u pogledu univerzalija. Njegovi pristalice – realisti (Platon i Aristotel), zastupaju teoriju prema kojoj jednako kao što postoje partikularije, isto tako moramo prihvatiti postojanje univerzalija. Realizam postulira postojanje univerzalija i općenitosti koje postoje u prirodi i bez kojih nismo u stanju objasniti zajedništvo i sustavnost u prirodi. (MacLeod, Rubenstein). Iako je imanentni realizam zastupljeniji i prihvatljiviji od transcendentnog

³ Bilješke sa predavanja kolegij METAFIZIKA FFRI 2019/20. prof. Berčić

⁴ Edwards: 2014, 7

realizma, ipak je od bitnog značaja započeti raspravu oko univerzalija iznošenjem Platonovog načina shvaćanja njegovih transcendentnih univerzalija.

Započet ćemo s ispitivanjem verzijama realizma, koje sve tvrde da postoje univerzalnosti; da postoje istine o općenitom; da u prirodi postoji zajedništvo. Ako u svoj pogled na svijet ne prihvatimo univerzalije, tvrdi realist, nećemo moći objasniti temeljnu i očitu činjenicu, naime, da u prirodi postoji istinska istovjetnost i sustavnost. Opet, iskustvo sugerira da pojedinačnosti s kojima se susrećemo dijele svojstvo s drugim pojedinačnostima. Neki su crveni, a neki nisu; neki su plavi, a neki nisu; neki su smaragdi, a neki nisu. Realisti tvrde da se čini da te pojedinačnosti dijele svojstvo jer one to zapravo i čine. Postoji entitet, univerzalan, prisutan u svakom od tih pojedinačnosti odjednom, što zauzvrat objašnjava naše pravo da kažemo da su kvalitativno identični. (MacLeod, Rubenstein)

3.1. Platonizam ili transcendentni realizam

Prema Platonovom transcendentnom realizmu univerzalije postoje nezavisno od partikularija. To bi značilo da svojstva postoje bez obzira na predmete i postoje potpuno odvojeno od predmeta. Zapravo ako uništimo sve predmete na ovom svijetu koji posjeduju određeno svojstvo, to će svojstvo kao univerzalija postojati bez obzira što više ne postoji niti jedan predmet koji posjeduje to određeno svojstvo.⁵

Jedno od glavnih pitanja koje stoji iza platonizma je, postoje li neistancirane univerzalije i kako uopće možemo biti sigurni da postoji nešto što nije instancirano ni u jednoj partikulariji. Teoretičar koji brani realizam po kojem neistancirane univerzalije ne postoje jest David Malet Armstrong, a njegovu teoriju imanentnog realizma analizirati ću u poglavlju 3.2. No, za početak rasprave uzet ću Platonovo gledište prema kojem one ipak postoje. Za Platona su takva svojstva kao što su univerzalije okarakterizirana pod nazivom *ideje* (*Forms*), a dokazuje njihovo postojanje oslanjajući se na argument jednoga u mnoštvu. (Edwards: 2014,17)

Prema Platonovom gledištu, *ideje* su nematerijalne. One su u potpunosti izvan prostora i vremena. Mogli bismo reći da su u potpunosti apstraktne. Naravno, da bi *ideja* crvenosti učinila pojedinačnu jabuku crvenom, *ideja* se na neki način mora

⁵ Bilješke sa predavanja kolegij METAFIZIKA FFRI 2019/20. prof.Berčića

povezati sa jabukom. Platon postulira odnos sudjelovanja i objašnjava to na način da stvari participiraju u *idejama* te zbog tog odnosa participiranja dobivaju njihove kvalitete. (MacLeod, Rubenstein)

Ipak, Platonov način shvaćanja *ideja* kao apstraktnih entiteta je pomalo težak za razumijeti, pogotovo zato jer su izvan vremena i prostora. Zato Edwards u svojoj knjizi analizira i filozofa Bertranda Russella koji je zasnivao svoju metafiziku na transcendentnim univerzalijama. Za razliku od Platona, Russell tvrdi da univerzalije subzistiraju (*subsist*) ili imaju bitak (*have being*), što ih razlikuje od partikularija koje samo postoje u određenom vremenu i mjestu. (Edwards: 2014, 19) Ovakav način shvaćanja univerzalija je kao svijet u kojem one imaju svoj bitak, a najbliži je svojim zakonima logici, matematici i geometriji. (Russell: 1980/1912, 113) Za takva znanja je potrebno imati entitete potpuno nezavisne od prostora i vremena, neuništive, savršene i *a priori* da bi utemeljile znanja i zakone koji će biti temelji ljudskog znanja i razmišljanja.

Edwards navodi primjer svojstva savršene kružnice koja nije instancirana ni u jednom partikularnom predmetu, ali to ne osporava njeno apstraktno postojanje. (Edwards: 2014, 21)

Jednom kada imamo neinstanciranu univerzaliju moramo je negdje posebno smjestiti, u "Platoničko nebo", kako bi često rekli filozofi. Ne mogu biti nađene u uobičajenom svijetu prostora i vremena. A budući da se čini da je svaka instancirana univerzalija možda bila neinstancirana- na primjer, možda nije postojalo ništa prošlo, sadašnje ili buduće što je imalo to svojstvo- onda ako su neinstancirane univerzalije na "Platoničkom nebu" , bilo bi prirodno postaviti sve univerzalije na to nebo. (Armstrong: 1989, 76)

Da bi se pokušalo dokazati postojanje univerzalija ili *ideja* kako ih Platon opisuje, bitno je osloniti se na Russella, jer on nudi jasnije objašnjenje kako opravdati i zašto vjerovati u takve entitete. Russell kao i Platon smatra da je *ideja* ili univerzalija kako ju Russell naziva, savršen apstraktni entitet prema kojem partikularije na ovom svijetu mogu samo nalikovati. Svaka partikularija posjeduje pojedinačno svojstvo koje je nalik na savršenu univerzaliju. Isto se dešava i sa rečenicama i riječima za koje Russell navodi: "Vidjećemo da se ne može sastaviti nijedna rečenica a da bar jedna reč ne denotira neku opštost" (Russell: 1980/1912 , 109)

Takvo shvaćanje prema kojem moramo prihvatiti postojanje univerzalija sam već prije objasnila u tekstu sa semantičkim argumentom. Prema Russellu, ontološka obveza postojanja

univerzalija se očituje u tome da mora postojati nešto univerzalno da bi objasnilo sličnost između, uzmimo za primjer, svih bijelih stvari.

Pošto ima mnogo belih stvari, mora da postoji sličnost između mnogih parova pojedinačnih belih stvari, a to je karakteristika opštosti. Bespredmetno bi bilo reći da za svaki par postoji različita sličnost, jer bismo onda morali da tvrdimo da su ove sličnosti jedna drugoj slične i tako bismo na kraju bili primorani da priznamo da je sličnost jedna opštost. Odnos sličnosti, prema tome, mora da bude istinska opštost. (Russell: 1980/1912 , 111)

3.2. Argument *trećeg čovjeka*

Glavni problem platonizma predstavlja problematika onoga što je to zapravo *ideja* ili univerzalija sama po sebi. I sam Platon nailazi na problem svoje teorije o *idejama* zbog koje dolazi do poteškoća kada mora objasniti njezinu samu suštinu koju pobija argumentom trećeg čovjeka (*Third Man Argument*). (MacLeod, Rubenstein) Ono zbog čega dolazi do tog argumenta je činjenica da univerzalija mora sama po sebi biti, uzmimo za primjer – zelena, da bi partikularije koje posjeduju zeleno svojstvo mogle nalikovati na nju. Ako pretpostavimo da je to tako, nailazimo na problem prirode same univerzalije koja je zelena i intuitivno nam se nameće pitanje kako objasniti njezinu prirodu zelenosti?

Ako sagledamo problem sličnosti na način da je zeleni predmet sličan *ideji* zelenosti, nameće se pitanje kakva je onda *ideja* zelenosti? (MacLeod, Rubenstein) Shodno tome, svaki daljnji zeleni predmet će morati biti u relaciji sa *idejom* zelenosti i tako dolazimo do problema cirkularnosti koji ne objašnjava zašto je neka univerzalija upravo takva kakva je. Iako trascendentni realizam nailazi na veliku poteškoću po pitanju prirode samih univerzalija, ovu teoriju ipak ne treba u potpunosti odbaciti. Rasprava će nas ionako dovesti do sljedeće teorije imanentnog realizma koja se poprilično razlikuje od platonizma. Ipak, u namjeri da ovaj rad obrani Platonov svijet *ideja*, relaciju između partikularija i univerzalija možemo shvatiti kao *primitivnu* relaciju ili bolje rečeno relaciju koju nismo u stanju objasniti, te je kao takvu ne možemo dalje istraživati. Edwards (2014: 26, 27)

Drugim riječima, svaka teorija treba neke sastavne blokove od kojih mora početi objašnjavati druge stvari. Da je sve objašnjeno u smislu nečeg drugog bez primitivnih pojmova, imali bismo ili kružna objašnjenja ili beskonačni lanac

objašnjenja - što, vjerojatno, nije dobra situacija. Stoga, primitivni pojmovi su možda neizbježni. (Edwards: 2014, 27)

No, jesu li primitivne relacije dovoljno dobro objašnjenje da završim raspravu o univerzalijama bez daljnjeg analiziranja? Izgleda da je teško istražiti i shvatiti postojanje Platonovog svijeta ideja van vremena i prostora, zato ću raspravu morati proširiti sa još dvije naredne teorije koje slijede.

3.3. Aristotelizam ili imanentni realizam

Platonovo apstraktno shvaćanje univerzalija je ipak za neke filozofe pomalo neuvjerljivo. Kao odgovor na njegove transcendentne univerzalije, njegov učenik Aristotel postavlja novu teoriju imanentnog realizma. Imanentni realizam prihvaća postojanje univerzalija, ali samo u stvarima bez treće forme apstraktnog postojanja.

Aristotel odbacuje Platonovo apstraktno postojanje na način da kada nestane posljedni predmet koji posjeduje određeno svojstvo, tada više ni to određeno svojstvo ne postoji.⁶ Univerzalije su sadržane samo u partikularijama, te prema Armstrongu, one nisu različiti entiteti na način da su univerzalije apstraktne a partikularije konkretni entiteti. (Edwards: 2014, 30) Armstrong smatra da su partikularije i univerzalije zapravo "međuzavisni entiteti čije postojanje jednog je ovisno o drugome". (Edwards: 2014, 30)

No, da bi se Armstrongova rasprava dalje razvijala potrebno je razjasniti teorije koje objašnjavaju relaciju između objekata i svojstava, a to su *teorija svežnja i teorija supstrata*.⁷ One predstavljaju dvije osnovne teorije o prirodi partikularija, prema kojima teorija supstrata je gola partikularija koja je nositelj svojstava, dok za teoriju svežnja partikularija je ništa više nego skup svojstava. (Loux: 2010, 103) Prednost *teorije svežnja* naspram *teorije supstrata* je u tome što definira prirodu stvari i ne sadrži ništa što osjetilima nije iskustveno, tj. nismo sigurni što je zapravo goli individuator kod *teorije supstrata* zato jer ga nismo u mogućnosti iskusiti. (Macdonald: 1998, 332) Drugi prigovor teoriji supstrata je da njezini zagovornici tvrde da goli individuator ne posjeduje nikakva svojstva tj. da je "gol", no iz toga slijedi: "da je središnja tvrdnja teorije supstrata proturječna tvrdnja da stvari koje posjeduju attribute ne posjeduju nijedan atribut." (Loux: 2010, 125, 126)

⁶ Bilješke sa predavanja kolegij METAFIZIKA FFRI 2019/20. prof. Berčića

⁷ U ovom radu analizirati ću teorije prema teoriji svežnja.

Imanentni realizam ne podržava postojanje svojstva izvan nekog određenog predmeta, ono mora nečemu pripadati tj. crvena boja se mora instancirati u kući ili ruži da bi mogla postojati.⁸

Argument trećeg čovjeka prijeto samo ekstremnom realizmu. Jaki realisti se ne oslanjaju na neovisno postojeće *ideje* da objasne crvenilo neke pojedinosti, pa ni ne trebaju objašnjavati zašto je neovisno postojeće - *ideja* crvenosti - sama po sebi crvena. Umjesto toga, jaki realisti mogu jednostavno primijetiti da je univerzalna prisutnost u svakoj jabuci sama crvena, a crvena ove univerzalne objašnjava crvenosti svake jabuke, kao i njihovu sličnost s obzirom na boju. (MacLeod, Rubenstein)

Argument trećeg čovjeka prema Armstrongovoj teoriji imanentnog realizma, ne predstavlja problem, kao što je to kod Platonovog realizma slučaj. Univerzalije i partikularije u ovom slučaju postoje kao međuzavisni entiteti, a ono što je prednost imanentnog realista naspram platonizma je to što crvenu boju prepoznaju među više različitih predmeta i ona je univerzalna samo zato što je prisutna na više vremensko – prostornih lokacija.

Armstrong odbacuje postojanje neistanciranih univerzalija jer smatra argument *iz značenja* neprikladnim zato jer: "Ako je točan, tada znamo a priori za svaku općenitu riječ sa određenim značenjem, da postoji univerzalija." (Armstrong: 1989, 79) Armstrong svoju filozofiju temelji na fizikalizmu i naturalizmu, stoga za njega ne postoji svijet van prostorno – vremenskog sistema, pa tako ni neistancirane univerzalije. (Moreland: 2001, 84)

Ipak, Armstrongovo negiranje postojanja neistanciranih univerzalija nije u mogućnosti objasniti razne pojmove koje smatramo istinitima, kao što je riječ "jednorog" ili matematičke objekte. Zato izgleda da smo primorani prihvatiti prednost Platonovih transcendentnih neistanciranih univerzalija jer moramo priznati postojeće entiteta koji nisu istancirani, jer svejedno vjerujemo u njih.

Iako je Platonov svijet *ideja* previše apstraktan za prihvatiti, sa druge strane je ipak dovoljno razumljiv za ne odbaciti u potpunosti. Izgleda da su nam ipak potrebne savršene univerzalije, jer u suprotnom svaka bi stvar onda na ovom svijetu se mogla prozvati savršenom. Bez Platonovih *ideja* nemamo normativnosti. Platoničko nebo savršenih *ideja* je potrebno da bi

⁸ Bilješke sa predavanja kolegij METAFIZIKA FFRI 2019/20. prof. Berčića

čovjek težio savršenosti jer u suprotnom svatko bi svoj, uzmimo za primjer neki čin, mogao prozvati savršenim, a da on to nije. Prema Russellu, *ideja* pravde, dobrote ili mudrosti nije nešto pojedinačno i zato je mi ne možemo spoznati našim osjetilima. (Russell: 1980/1912, 108) Naša djela i radnje mogu samo sudjelovati u toj *ideji*, ali nikada neće dostići njezinu savršenu formu. Glavna motivacija je zapravo da se uvijek treba težiti Platonovoj savršenoj *ideji* pravde, dobrote, mudrosti itd. U suprotnom, razne stvari i događaju u ovom svijetu bi se mogle prozvati kao takvima i svatko bi imao takvu privilegiju kad ne bi bio svjestan da uvijek se može biti više mudar ili više pravedan nego što je. Ovo je jedna od bitnijih stvari u kojem se transcendentne i imanentne univerzalije razlikuju.

Relacija između partikularija i univerzalija, prema Armstrongu je takva da su one ujedinjene u *stanju stvari* ("states of affairs"). (Armstrong: 1989, 88)

Mislim da je svijet *stanje stvari*. To *stanje stvari* uključuje partikularije koje imaju svojstva i stoje u relaciji jedne sa drugima. Svojstva i relacije su univerzalije, što znači da različite partikularije mogu imati isto svojstvo i da različiti parovi, trojke, ... , partikularije mogu biti u vrlo istoj međusobnoj relaciji. Ne mislim da je sve to previše zastrašujuća tvrdnja. (Armstrong: 1989, 98, 99)

On zapravo odbacuje teoriju supstrata i teoriju svežnja zato jer smatra da su slučaju teorije supstrata mora postojati gola partikularija što bi postuliralo postojanje partikularije koja nije zavisna od univerzalije. (Edwards: 2014, 31, 32) Za teoriju svežnja, prema Armstrongu vrijedi obrnuta stvar, a to je da bi ona postulirala postojanje univerzalija koje bi postojale nezavisno od partikularija, a one moraju biti, kako sam već spomenula prije u tekstu, međusobno zavisni entiteti.

4. Teorija tropa

Teorija tropa je sljedeća teorija u ovom radu koju ću analizirati i prikazati njezine prednosti i nedostatke. Iako se u svojim temeljima poprilično razlikuje od realizma u pogledu univerzalije, zanimljiva je zbog toga što ne odbacuje svojstva kao što to rade nominalisti, već ih interpretira na drugačiji način. Kao prigovor argumentu *jednoga u mnoštvu*, teorija tropa će ponuditi protuargument da crvenost nije univerzalna svima crvenim predmetima, već da je svaka crvena boja zapravo trop. Crvena kuća, ruža i sunce imaju svaki brojčanu različitost tropa crvene boje. Prema tome, tropi su konkretna neponavljajuća svojstva koja mogu biti prisutna samo u jednom mjestu i vremenu. (Macdonald: 1998, 332, 333) Svojstva su pojedinačna isto kao što su pojedinačni i predmeti koji ih posjeduju. (Loux: 2010, 89, 90)

Prvi članak ove teorije bio je od Donalda Carya Williamsa, koji je problematiku postojanja univerzalija objasnio primjerom tri lizaljke. Williamsov primjer u kojem svaka lizaljka ima različit okrugli bombon na sebi, također sadrži i isti štapić za koji su pričvršćeni. (Williams: 1953, 4-5) Realisti bi tri ista štapića definirali kao ista, jer dijele ista svojstva budući da su tvornički izrađeni i ono što *apstrahiramo* dok ih gledamo su njihov oblik, veličina i boja. Ovo realističko shvaćanje bi boju, veličinu i oblik nazvalo univerzalijama koju štapići dijele i po tome dijele univerzalna svojstva koja su im zajednička. Teorija tropa sličnost objašnjava tako da dvije partikularije ne dijele nijedan zajednički atribut, na način da nijedne dvije stvari na ovom svijetu nisu identične tj. uvijek postoji neka mala razlika koliko god ona osjetilima bila nedostupna. (Loux: 2010, 89) Stoga, Williams će taj oblik, svojstvo i boju opisati kao trop.

Instancijacija boje u jednoj lizaljki je različita od instancijacije boje u drugoj lizaljki, iako su lizaljke iste nijanse crvene boje. Ova numerička različitost je karakteristično obilježje partikularije. Jasno je da takve partikularije nisu obične stvari kao što su cipele i brodovi. Možemo ih dobiti "prije uma" uzimajući konkretnu partikulariju kao što je lizaljka i ignorirajući i ne razmišljajući o nijednoj značajki koju posjeduje, osim jedne, njezinog oblika, ili recimo, njezine boje. Ovaj proces mentalnog razdvajanja jedne kvalitete od neke stvari je nazvan apstraktnost. Bilo koja partikularija koja je izolirana na ovakav način je *apstraktna partikularija*. Radi praktičnosti, Williams ih označava kao trope. (Campbell: 1976, 212)

Williams pod trope ubraja *apstraktne partikularije* i sve *konkretne partikularije*. To bi značilo da su konkretne partikularije skupovi međusobno povezanih tropa koji čine određenu stvar.

Ovakva podjela na *apstraktne* i *konkretne partikularije* se temelji na tropima koji su apstraktni, uzmimo za primjer argument *jednoga u mnoštvu*, gdje crvena boja kuća, ruža i zalazaka predstavlja instancijaciju tropa crvene boje na svakom od njih. (Campbell: 1976, 213) Podjela na konkretne partikularije obuhvaća sve trope koji se nalaze u jednom mjestu i vremenu, a to su kuća, ruža itd. Williams za trope se koristi naziv *apstraktne partikularije*, a *apstraktnost* u tom slučaju ne predstavlja nešto izvan vremena i prostora postojano u nekom drugom svijetu izvan ovozemaljskog. To bi značilo da promatrajući određeni predmet apstrahiramo i odvajamo određena svojstva predmeta pomoću našeg uma i misli. Takvom umnom spoznajom apstrakcije, spoznajemo da su svojstva predmeta na neki način međusobno slična. Stoga, takvi entiteti su tropi, i to je glavni razlog zašto teorija tropa eliminira postojanje univerzalija.

Naprimjer, neki teoretičari tropa, kao što su D. C. Williams and Keith Campbell, preferiraju koristiti frazu "*apstraktne partikularije*" za trope, za razliku od cijelih objekata, koje oni nazivaju konkretnim partikularijama. Generalna misao koja vrijedi za ovu distinkciju je ta da metalnost žice, naprimjer, je dio žice koju možemo "*apstrahirati*" iz žice kao cijeline: možemo razmišljati o metalnosti neovisno o drugim značajkama žice. (Edwards 2014:50)

No ovaj način shvaćanja *apstraktnosti* se razlikuje od shvaćanja *apstraktnosti* kada su u pitanju univerzalije, kada apstraktno znači nešto što postoji izvan prostora i vremena. Sljedeća stvar koja je esencijalna za istaknuti i objasniti u vezi tropa je pitanje što je to zapravo onda neki objekt? Williams nam nudi objašnjenje prema kojem skup i samo isključivo skup tropa čini neki objekt- objektom kojeg nazivamo *svežnjom tropa*. (Edwards: 2014, 56) Naprimjer, jedan objekt koji je svežanj različitih tropa, sadrži i apstraktne i konkretne partikularije a Williams to objašnjava na primjeru lizaljke: "...veliki dio kao što je štapić, je "konkretan", kao što je i cijela lizaljka, dok je fini ili difuzni dio, poput komponente boje ili komponente oblika, je "apstraktan". (Williams: 1953, 6) Upravo takve fine ili apstraktne entitete Williams smatra da su:" ... one su sastavni dijelovi ovog ili bilo kojeg drugog mogućeg svijeta, sama abeceda bića." (Williams: 1953, 7)

No kako su onda ti sastavni dijelovi svijeta međusobno povezani u *svežanj* koji čini neki objekt? Prema Williamsu, tropi su povezani relacijom *suprisutnosti* (u prostoru i vremenu). (Williams: 1953, 7).

Svaki trop, prema Williamsu, pripada *setovima* tropa od kojih je svaki *set* sastavljen od različitih tropa koji su u kombinaciji jedni s drugima pod uvjetom da posjeduju istu sličnost, a različiti su od ostalih tropa.

4.1. Argumenti protiv teorije tropa

Teoretičari tropa poput Williamsa, smatraju trope bazičnim entitetima koje tvore sve ostalo na svijetu. Glavna motivacija za prihvaćanje takve teorije jest ontološka ekonomičnost prema kojoj jedino što postoji su tropi. Teorija tropa je jednokategorijalna ontologija i zato je njezina prednost u tome što je jednostavnija nego ostale teorije u pogledu svojstava. (Macdonald: 1998, 338) Ipak, izgleda da nije u potpunosti moguće prihvatiti trope kao jedino postojeće entitete. Također potrebno je istražiti što je to što drži trope naprosto zajedno na istom mjestu i vremenu? Kako to da se baš nalaze na istom mjestu, istovremeno prisutni? Kao i prethodne dvije teorije realizma, i teorija tropa se susreće sa argumentima prema kojima njena održivost dolazi u problematiku koju ću objasniti nadalje u tekstu.

4.1.2. Argument protiv Williamsovog *skupa* tropa

Čini se da teorija tropa pokušava opravdati postojanje općenitosti u svijetu, oslanjajući se na *skupove*⁹ tropa. No izgleda da nam takva teorija zapravo ne nudi rješenje u pogledu općenosti, jer *skupovi* tropa mogu objasniti samo primjere općenitih svojstava na slijedeći način:

Prema ovom stajalištu, kada govorimo svojstvu "*biti crven*", mi ne govorimo ni o jednom konkretnom crvenom tropu; radije govorimo o *skupu* crvenih tropa. Kao rezultat, iako tropi igraju važnu ulogu u tome kako shvaćamo svojstva, sama svojstva nisu općenito identificirana svojstvima; radije su identificirana *skupovima* tropa. (Edwards: 2014, 53)

U *skup* crvenih tropa pripadaju svi tropi koju kvalitativno nalikuju jedni drugima po tome što dijele crvenost, a sama crvenost je *skup* crvenih tropa. Ipak, izgleda da će ovo jedan od prigovora po pitanju teorije tropa, zato jer teorija ne daje odgovor na to kako objasniti općenitu sličnost između dva objekta koja dijele isto svojstvo.

⁹ U originalu "set", u radu ću koristiti prijevod *skup*.

Izgleda da nije dovoljno tvrditi da su neka dva predmeta slična zato jer imaju trope koji nalikuju jedni drugima, već je nužno istražiti prirodu tog općenitog svojstva tj. kako možemo uopće reći da nalikuju ako nemamo univerzaliju koju oni dijele? (MacLeod, Rubenstein) Jednostavnije rečeno, teorija ne daje odgovor na problem kako objasniti sličnost između tropa, i time ostavlja pitanje o kvalitativnoj sličnosti između tropa poprilično nerazjašnjeno.

Williamsov *skup* tropa zapravo je zamjena za univerzalije kojima opisujemo općenitosti u svijetu. Očito je da dva crvena predmeta nisu crvena zato jer pripadaju *skupu* crvenih tropa, već je crvenost univerzalno svojstvo koje oni dijele. Prema tome, ovom teorijom ne dobivamo ništa više objašnjenja nego sa realističkim pogledom na svojstva kao univerzalije. Ipak zalagatelji teorije tropa, kada je u pitanju sličnost između tropa pozivaju se na sljedeću činjenicu: "To da tropi međusobno nalikuju u bilo kojoj mjeri, smatra se primitivnim ili neanalizabilnim obilježjem svijeta." (Loux: 2010, 92)

U ovozemaljskom životu svaki dan spoznajemo ponavljajuće stvari, uzmimo za primjer oblike i boje, koje zahtijevaju da ih okarakteriziramo kao općenitosti s kojima se susrećemo. (H.H. Price: 1998, 23, 24) Takve općenitosti, prema Priceu, su potrebne da bi mogle stvoriti znanje jer u suprotnom, ako se svaki dan nailazimo na nove i nepoznate stvari, u takvom svijetu ne postoji znanje potrebno za život.

Mora postojati nešto ponavljajuće, univerzalno i instancirano na više vremensko-prostornih lokacija da bi ljudski um to mogao prepoznati i na tome temeljiti svoje znanje o ovom svijetu kojeg proživljava umno i osjetilno.

Univerzalije su također pozvane da rješavaju probleme u teoriji znanja. Na primjer, Platon je govorio da, ako znamo nešto, ono što se zna mora biti nepromjenljivo. Budući da su materijalne stvari podložne promjenama, tvrdi Platon, moraju postojati stvari koje se ne mijenjaju, pogodne kao predmeti istinskog znanja, a ne samo vjerovanja. (MacLeod, Rubenstein)

4.1.3. Argument protiv Williamsovog *svežnja* tropa

Williams partikulariju definira kao svežanj tropa zbog ekonomičnosti, za razliku od drugih teoretičara koji partikulariju definiraju teorijom *supstrata*. Tropi su povezani relacijom *suprisutnosti*, koja je eksterna i relacijom *sličnosti*, koja je interna.

Lokacija je eksterna u smislu da trop sam po sebi ne zahtijeva, ne određuje i ne povlači svoju lokaciju u odnosu na bilo koji drugi trop, dok je sličnost interna u tom smislu za bilo koja dva tropa se uključuje ili zahtijeva ili određuje jesu li i kako slični. (Williams: 1953, 7)

Ako su tropi povezani internom relacijom onda priroda tih tropa mora sadržavati nešto što će ih držati na skupu tj. suprisutnima. (Edwards: 2014, 57)

Problematiku interne relacije objasniti ću na Simonsonovom primjeru lista papira. Simons uzima za primjer svežanj tropa lista papira koji u određeno vrijeme imaju određeni oblik i temperaturu. (Simons: 1998, 369) Taj određeni oblik i temperaturu možemo mijenjati na način dok mijenjamo naprimjer oblik papira (možemo ga saviti) nećemo promijeniti njegovu temperaturu. Kad promijenimo oblik papira, zamjenili smo ga novim tropom dok će trop temperature papira ostati isti. Izgleda da u ovom slučaju ne postoji to nešto što drži trop oblika i trop temperature *suprisutnima*, već se jedno svojstvo može promijeniti dok drugo ostaje isto i nakon promjene. Prema ovome, zaključak je da relacija nije interna i da nailazimo na poteškoće jer nije jasno što je to nešto što drži dva ili više tropa na okupu da tvore neku partikulariju.

Eksterna relacija tropa povlači za sobom dva *regresna* argument. Prema Edwardsu, ako relaciju suprisutnosti smatramo dijelom *svežnja* tropa onda će objašnjenje biti ovako:

U skladu sa standardnom pričom, ono što čini trop dijelom svežnja je to što je suprisutan sa drugim tropima u tom svežnju. Kako je suprisutnost trop, suprisutni trop će morati biti suprisutan sa drugim tropima da bi bio dio svežnja. Ali onda ćemo trebati daljne suprisutne trope da bi objasnili ovo, i tako u beskonačnost. Ovo objašnjava da ne možemo objasniti suprisutnost na ovaj način. (Edwards: 2014, 58, 59)

Izgleda da i eksterna relacija tropa za sobom povlači sličan problem kao što je to slučaj kod platonizma sa argumentom *trećeg čovjeka*. No, čak i ako uzmemo u obzir drugu opciju prema kojoj trop *suprisutnosti* nije dio svežnja, također dolazimo do drugog *regresnog* argumenta.

Ako imamo dva tropa skupa sa tropom *suprisutnosti*, moguće da je da ta dva tropa postoje i bez tropa *suprisutnosti*, tj. njihovo postojanje može biti i bez da je u relaciji sa tropom *suprisutnosti*. (Edwards: 2014, 59) Sukladno tome, potreban nam je još dodatni trop *suprisutnosti* koji bi povezao ta dva tropa i prvobitni trop *suprisutnosti*, da bi mogli stajati u relaciji. Prema tome, niz potrebnih tropa također ide u beskonačnost, jer opet potreban dodatni trop *suprisutnosti*.

5. Imaju li tropi svojstva?

Tropi su prema temeljni Williamsu sastavni blokovi koji su nestrukturirani i nemaju nikakva svojstva, a ovaj ili bilo koji drugi mogući svijet je sastavljen od sastavnih blokova tj. tropa koji su povezani relacijom *suprisutnosti* i relacijom *sličnosti*. (Williams: 1953, 8) Fredrik Stjernberg u svom članku "An Argument against the Trope Theory" raspravlja o jednokategorijalnoj teoriji tropa koju brane i zastupaju Williams i Campbell. Cilj njegovog rada je zapravo istražiti kakva je priroda tropa i posjeduju li oni neka svojstva. Stjernberg smatra da Williamsov i Campbellov cilj kojeg nastoje postići, jest obrana nestrukturiranih tropa, ali nemaju dovoljno uvjerljive argumente i ne uspijevaju ga postići. (Stjernberg: 1975, 38, 36) O tropima zapravo govore kao o običnim predmetima koji imaju svojstva. Prema njemu, to je ponajprije zbog toga što Williams uvođenjem tropa pokušava opovrgnuti postojanje univerzalija i argument referencije.

Prema Williamsu, subjektivno predikatna struktura kao što je rečenica: "Sokrat je mudar"¹⁰, u ovom slučaju "mudrost" ne predstavlja univerzaliju, već rečenicu "treba shvatiti u smislu "concurrency sum", objekt Sokrat uključuje Sokratovu mudrost". (Stjernberg: 1975, 39) Prema Stjernbergu, analiza tropa se treba ograničiti na način da su oni konstituirajući elementi svežnja tropa, tako da oni ne mogu imati svojstva tj. primitivni su a on to objašnjava ovako:

¹⁰ Williams: 1953, 11

Ovo je Campbellov i Williamsov glavi razlog zašto tvrde da su tropi nestrukturirani; tropi su jednostavno temeljni u smislu da su jednostavni, i da ne sadrže nikakve komponente. U tom slučaju izravno slijedi da tropi, barem na nekoj razini, nemaju nikakvih svojstava. Takvi konačni tropi nisu svežnjevi, oni su ultimativne komponente ostalih svežnjeva. Tropi su atomi svemira. Takvi atomski tropi ne mogu imati svojstva. (Stjernberg: 1975, 39)

Nadalje, Stjernberg u članku polemizira oko činjenice da tropi ipak imaju svojstva zato jer Campbell i Williams ne uspijevaju održati takvo ontološko stajalište.

Glavni argument kojeg Stjernberg koristi je taj da tropi imaju sljedeća svojstva: svojstvo elementa skupa *suprisutnih* stvari, svojstvo "zamjenskih" univerzalija (o kojima sam raspravljala u poglavlju 4.1.2), svojstvo posjedovanja identiteta jer ih možemo razlikovati jednog od drugog, te svojstvo da ih možemo kvantificirati. (Stjernberg: 1975, 39)

U suprotnom, ako tropi nemaju svojstva, Stjernberg tvrdi da o njima o onda ne možemo ni misliti ni govoriti jer nemamo onda što kazati o njima. Izgleda da ipak imamo što reći o primitivnim pojmovima, kao što je naprimjer trop crvene boje.

Gledajući dva tropa crvene boje vidimo da je njihova nijansa različita, pa možemo zaključiti da je jedan trop svjetliji i tamniji od drugoga. Iako crvenu boju ne možemo definirati, iz Stjernbergovog argumenta proizlazi da trop crvene boje ipak posjeduje određeno svojstvo relacije "biti svjetliji" ili "biti tamniji" od drugog tropa crvene boje. Jedna od ambicija teorije tropa jest to da zamijeni tropima bazične entitete koji postoje u klasičnoj ontologiji, a to su predmeti i svojstva. (Stjernberg: 1975, 40) Ipak upitno je to može li teorija tropa objasniti sve fenomene postulirajući samo jednu vrstu entiteta i postiže li se takvom teorijom nešto više nego sa prethodno navedenim teorijama.

6. A priori znanje i univerzalije

U prethodnim poglavljima rada raspravljala sam o različitim teorijama u pogledu svojstava. Za razliku od Armstronga koji se zalaže *a posteriori* znanje, Russellova filozofija se temelji na *a priori* znanju. U ovom poglavlju analizirati ću dio iz Russellove knjige *The problems of philosophy* koji objašnjava vezu između *a priori* znanja i univerzalija. To je ujedno i objašnjenje zašto moramo prihvatiti *a priori* znanje i postojanje univerzalija.

Russellov cilj je dokazati da su univerzalije i *a priori* znanje povezani jer nam se odnosi između univerzalija čine "urođeni". Russell univerzalije dijeli prema sljedećem principu: "...one koje se saznaju putem upoznavanja, one koje se znaju samo na osnovu opisao i one koje se ne znaju ni putem upoznavanja ni na osnovu opisa." (Russell: 1980/1912, 114)

Univerzalije koje znamo upoznatošću su različite univerzalije kojima smo stalno okruženi kao što su različite boje, zvukovi – kako ih Russell opisuje kao univerzalije koje su dostupne našim osjetilima. On navodi primjer mnogo bijelih mrlja iz kojih apstrahiramo njihovu zajedničku bijelinu i tako dolazimo do poznanstva bijelosti. Russell takve univerzalije naziva *čulne osobine*.¹¹

Sljedeća univerzalija koju spoznajemo osjetilom koju Russell pojašnjava su relacije. Relaciju, prema njemu, također apstrahiramo na način da u slučaju bijelih mrlja aktom apstrakcije spoznajemo njihovu zajedničku relaciju između njihovih dijelova. (Russell: 1980/1912, 115) Jednostavnije rečeno uviđamo da su neke mrlje s lijeve strane, a neke naprimjer s desne strane, te tako dolazimo do apstraktne relacije između dijelova.

U *čulne osobine* Russell također ubraja i relaciju vremena, te navodi primjer crkvenog zvona gdje mi u našem umu možemo spoznati redosljed od prvog do zadnjeg zvona. Znajući u našem umu koje je zvono odzvonilo prije, a koje kasnije, apstrahirali smo relaciju vremena.

Sljedeća takva univerzalija je univerzalija *sličnosti* ili *nalikovanja*. Russell uzima primjer dvije nijanse zelene boje koje nalikuju jedna drugoj više nego nijansi crvene boje. Upravo ta sličnost ili nalikovanje je univerzalija s kojom smo upoznati dok promatramo te dvije nijanse zelene i nijansu crvene boje.

¹¹ U originalu "sensible qualities"

Univerzalije su vezane uz *a priori* znanje, prema Russellu, na sljedeći način: "...*Celokupno a priori znanje tiče se isključivo odnosa između opštosti.*" (Russell: 1980/1912, 116) Tvrdnje poput "*dva i dva su četiri*" Russell pojašnjava na sljedeći način:

Tako se iskaz "*dva i dva su četiri*" isključivo odnosi na opštosti i zato ga može znati svako ko je upoznat sa opštostima o kojima je reč i ko može da opazi odnos između njih koji se iskazom tvrdi. Moramo prihvatiti kao činjenicu, koju smo otkrili razmišljajući o našem znanju, da posedujemo moć da ponekad opažamo takve odnose među opštostima i da stoga imamo moć da ponekad znamo opšte *a priori* iskaze kao što su oni u aritmetici i logici. (Russell: 1980/1912, 117)

Takve tvrdnje koje u ovom slučaju sadrže univerzaliju "*dva*" i "*četiri*" su tvrdnje koje znamo *a priori*, jer nije moguće da tu tvrdnju spoznamo kroz partikularije koje postoje na ovom svijetu. Parova takvih tvrdnja postoji beskonačno mnogo, stoga ako ne znamo *a priori* takvu tvrdnju, nismo u stanju ni shvatiti sve parove takvih partikularija koje imaju to svojstvo. (Russell: 1980/1912, 116, 117) Tropi nisu u stanju objasniti ovakve općenitosti, jer tvrdnja "*dva i dva su četiri*" nije spoznata kroz konkretne partikularije, već održava činjenicu koja je spoznatljiva neovisno o nama.

7. Zaključak

Ono što je zajedničko transcendentnom i imanentnom realizmu te teoriji tropa je to što sve tri teorije uzimaju određene pojmove kao primitivne u svojoj ontologiji. Kod transcendentnog i imanentnog realizma moramo uzeti kao primitivnu relaciju, relaciju između partikularija i univerzalija, dok kod teorije tropa moramo uzeti kao primitivnu, dvije relacije – relaciju *suprisutnosti* tropa i relaciju *sličnosti* između tropa. (Edwards: 2014, 159, 160) Izgleda da nijedna teorija nije u stanju objasniti svoja gledišta bez primitivnih elemenata. Iako ontološka ekonomičnost kod teorije tropa predstavlja prednost u odnosu na realizam, izgleda da teorija tropa nije dovoljno sposobna opravdati objašnjenje općenitosti.

Nadalje, teorija tropa reducira svoju ontologiju na trope, a realistička slika općenitosti zahtijeva postuliranje više entiteta tj. realizam je dvokategorijalna ontologija. No, možemo također tvrditi da su partikularije svežnjevi univerzalija, pa tako reducirati realizam na jednokategorijalnu ontologiju. Realizam je u prednosti nad tropima zbog svoje normativnosti, kao i zbog ponavljajućih entiteta koji su nam potrebni zbog našeg znanja.

8. Popis literature

1. Armstrong, D. M. 1989. *Universals: An Opinionated Introduction*. New York: Westview.
2. Moreland, J.P. 2001. *Universals*. McGill-Queens University Press, Canada: Acumen.
3. Inwagen, V.P, Zimmerman, W.D. 1998. *Metaphysics. The big questions*. Blackwell Publishers Ltd.
4. Price, H.H. 1998. "Universals and Resemblances: Chapter 1 of Thinking and Experience", *Metaphysics. The big questions*. Blackwell Publishers Ltd.
5. Bacon, J. 1995. *Universals and property instances: the alphabet of being* (Aristotelian Society, Vol 1). Basil Blackwell Inc.
6. Campbell, K. 1976. *Metaphysics. An introduction*. Dickenson Publishing Company Inc.
7. Edwards, D. 2014. *Properties*. Cambridge, Polity Press.
8. Loux, M. J. 2010. *Metafizika, Suvremeni uvod*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu – Hrvatski studiji.
9. Laurence, S, Macdonald, C. 1998. *Contemporary Readings in the Foundations of Metaphysics*. Blackwell.
10. Macdonald, C. 1998. "Tropes and Other Things", *Contemporary Readings in the Foundations of Metaphysics*. Blackwell.
11. Simons, P. 1998. "Three Trope Theories of Substance", *Contemporary Readings in the Foundations of Metaphysics*. Blackwell.
12. Russell, B. 1980/1912. *Problemi filozofije*. Beograd: Nolit.
13. MacLeod, C.M. Rubenstein, M. E. "Universals", *The Internet Encyclopedia of Philosophy*, ISSN 2161-0002, <https://www.iep.utm.edu/universa/> (stranica posjećena: lipanj, 2020)
14. Stjernberg, Fredrik. 1975. "An Argument against the Trope Theory", *Erkenntnis*, Vol. 59, No. 1, 2003, 37-46.

URL: <https://www.jstor.org/stable/20013210>

15. Maurin, Anna-Sofia, "Tropes", *The Stanford Encyclopedia of Philosophy* (Summer 2018 Edition), Edward N. Zalta (ed.) (stranica posjećena: lipanj, 2020)

URL: <https://plato.stanford.edu/entries/tropes/>

16. Williams, D.C. 1953. "On the Elements of Being I." *The Review of Methaphysics*, Vol. 7, No. 1, str. (3-18).

URL: <https://www.jstor.org/stable/20123348>

17. Williams, D.C. 1953. "On the Elements of Being II." *The Review of Methaphysics*, Vol. 7, No. 2, str. (171-192).

URL: <https://www.jstor.org/stable/20123366>